روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی صبح ایران
صاحب امتیاز و مدیرمسئول: مهدی رحمانیان
نشانی: تهران: میدان فاطمی، خیابان بهرام‌مصیری، پلاک ۲۲ • تلفن گویا: ۸۸۹۲۵۴۶۷ • نمابر: ۸۸۹۲۵۴۶۷
تلفن آگهی‌ها: ۸۶۰۳۶۱۱۹ • تلفن امور آگهی‌های شهرستان‌ها: ۷-۴۴۰۱۹۸۰۵ • تلفن امور مشترکین: ۸۸۹۰۳۵۴۸
توزیع: موسسه مطبوعاتی نشرگستر امروز نوین تلفن: ۰۹۳۸۵۲۲۱۰۱۶ • چاپ: صمیم

روزنامه شرق

یکشنبه ۲۹ شهریور ۱۴۰۵ • ۸ ربیع‌الثانی ۱۴۴۸ • ۲۰ سپتامبر ۲۰۲۶ • سال بیست‌وسوم • شماره ۵۴۷۹ • ۸ صفحه
اذان ظهر تهران ۱۱:۵۸ • اذان مغرب ۱۸:۲۳ • اذان صبح فردا ۴:۲۷ • طلوع آفتاب ۵:۵۱

در امتداد جاده، جایی میان هیاهوی عبور خودروها و سکوت دشت، سایه‌بان‌هایی قرار گرفته‌اند که بخشی از زندگی و رفت‌وآمد جاده را در خود جای داده‌اند. این سازه‌های ساده، پناهی برای فروشندگانی هستند که آب، میوه و دیگر اقلام مورد نیاز مسافران را در حاشیه جاده عرضه می‌کنند. عکس: رحیم بنی‌اسد آزاد، ایرنا

instagram:sharghdaily1 twitter:sharghdaily youtube:sharghdaily Telegram:SharghDaily aparat:tasvirshargh www.sharghdaily.com

با سوپر ال‌نینو منتظر زلزله‌های بزرگ باشیم؟

مهدی زارع

اکنون و در آغاز سال آبی ۱۴۰۵-۱۴۰۶، سوپر ال‌نینو نیز بر جهان و همچنین منطقه خاورمیانه و ایران اثر می‌گذارد. پژوهش‌های علمی، ارتباطی میان برخی زمین‌لرزه‌های بزرگ و رویدادهای اقلیمی بزرگ را تأیید می‌کند؛ هرچند جهت علیت اغلب از فعالیت‌های لرزه‌ای به سمت اقلیم است، نه برعکس. این رابطه معمولا شامل زنجیره‌ای از فرایندهای زمین‌شناختی است که به‌ویژه در منطقه قطب شمال و از طریق فعالیت‌های آتشفشانی رخ می‌دهند. قوی‌ترین شواهد مبنی بر اینکه زمین‌لرزه‌ها محرک رویدادهای اقلیمی هستند، از مطالعه‌ای درباره دوره‌های گرمایش ناگهانی در قطب شمال به دست آمده است. پدیده ال‌نینو تغییرات فیزیکی قابل اندازه‌گیری الاستیک (کش‌سان) و موقتی ایجاد می‌کند. پژوهشگران ناسا دریافتند رویدادهای شدید ال‌نینو (در سال‌های ۱۹۸۶-۱۹۹۱ و ۱۹۹۶-۲۰۰۲) با افزایش قابل توجه برآمدگی استوایی زمین مرتبط بوده‌اند. این پدیده به این دلیل رخ می‌دهد که ال‌نینو موجب بازتوزیع جرم آب می‌شود؛ یعنی آب را از خشکی‌ها و غرب اقیانوس آرام به سمت مرکز و شرق این اقیانوس جابه‌جا می‌کند. تغییرات متضاد سطح آب دریا با اختلاف ۴۰ تا ۶۰ سانتی‌متر میان شرق و غرب اقیانوس آرام می‌تواند باعث شود پوسته اقیانوسی در حرکتی شبیه به الاکلنگ، حدود ۱۳ تا ۲۰ سانتی‌متر بالا یا پایین برود. حال پرسش کلیدی این است که آیا این تغییرات سطحی، تنش کافی برای تحریک وقوع زلزله ایجاد می‌کنند؟ حتی بزرگ‌ترین موارد بازتوزیع سطح آب دریا، تغییرات تنشی در حد کسری از یک «بار» (یا چند کیلوپاسکال) ایجاد می‌کنند. برای مقایسه، تغییرات تنش ناشی از کاهش منابع آب زیرزمینی در مناطقی مانند تهران به ۰.۱ تا ۰.۵ بار (۱۰ تا ۵۰ کیلوپاسکال) در سال می‌رسد و حتی آن میزان نیز فقط به عنوان عامل «تحریک‌کننده» برای گسل‌هایی که از پیش در وضعیت بحرانی قرار دارند در نظر گرفته می‌شود.

حرکت الاکلنگی پوسته ناشی از ال‌نینو، در واقع نوعی واکنش ارتجاعی به وزن آب است. این حرکت باعث خمیدگی پوسته می‌شود اما تغییر قابل توجهی در انباشت تنش‌های زمین‌ساختی ژرف، که عامل اصلی زلزله‌های بزرگ هستند، ایجاد نمی‌کند. پدیده «سوپر ال‌نینو» در سال‌های ۲۰۲۶-۲۰۲۷ (پاییز و زمستان ۱۴۰۵) تغییرات کش‌سان و قابل اندازه‌گیری در شکل و توزیع جرم زمین ایجاد خواهد کرد. این پدیده ممکن است موجب فعالیت‌های لرزه‌ای محلی در گسل‌های دارای تنش بحرانی در شرق اقیانوس آرام، به‌ویژه در امتداد «پشته اقیانوس آرام شرقی» شود. البته به نظر می‌رسد این پدیده موجب افزایش جهانی زلزله‌های بزرگ یا تغییر نرخ کلی فعالیت‌های لرزه‌ای نخواهد شد.

ارتباط بین ال‌نینو، لانینا و زلزله‌های بزرگ، موضوع تحقیقات علمی مداوم است. همبستگی زمانی بین رویدادهای ال‌نینو-نوسان جنوبی انسو (ENSO) و افزایش فعالیت لرزه‌ای، به‌ویژه در امتداد بلندی‌های شرق اقیانوس آرام -پشته میان اقیانوسی فعال از نظر زمین‌ساختی- براساس یک بررسی در سال ۲۰۱۰ وجود دارد. انسو باعث ایجاد زلزله‌های بیشتر در دو تا شش ماه بعدتر شده است. تغییرات ناشی از انسو در سطح دریا و شیب سطح دریا، فشار روی کف اقیانوس را تغییر می‌دهد. در لانینا، سطح دریا در شرق اقیانوس آرام کاهش می‌یابد و فشار کف اقیانوس بر روی پشته میان اقیانوسی را تا چند کیلوپاسکال کاهش می‌دهد. این «تخلیه بار» جزئی، می‌تواند ورقه‌های پوسته را تا حد کمی خم کرده و فعالیت گسل را تحریک کند. رویدادهای شدید ال‌نینو-نوسان جنوبی از دهه ۱۹۶۰ تا ۱۹۸۰ با فعالیت لرزه‌ای دوره‌ای در این پشته میان اقیانوس آرام هم‌زمانی دارد؛ به طوری که طولانی‌ترین ال‌نینو با غیرعادی‌ترین دوره لرزه‌ای مطابقت داشته است. یک مطالعه در سال ۲۰۲۲ نشان داد زلزله‌های عظیم می‌توانند نیروهایی را ایجاد کنند که محور زمین را به طور نامحسوس تغییر می‌دهند و به طور بالقوه چرخه‌های انسو را آغاز می‌کنند. این مدل با موفقیت، برخی از ناهنجاری‌های اقلیمی را شبیه‌سازی کرد.

سوپر ال‌نینو ۱۸۷۷-۱۸۷۸ و زلزله‌های بزرگی تقریبا در همان زمان رخ دادند. سوپر ال‌نینوی ۱۵۰ سال قبل، یکی از شدیدترین اختلالات اقلیمی ثبت‌شده در تاریخ است. این رویداد در اواخر سال ۱۸۷۶ آغاز شد، در زمستان شمالی ۱۸۷۷-۱۸۷۸ به اوج خود رسید و باعث خشک‌سالی و قحطی فاجعه‌بار در آسیا، برزیل و آفریقا شد و تلفات آن بیش از ۲۰ میلیون نفر بود. در آمریکای جنوبی، باران‌های شدید و سیل را در اکوادور ساحلی، پرو و شیلی مرکزی به همراه داشت. در همین دوره، چندین زلزله مهم ثبت شد، به‌ویژه در امتداد لبه اقیانوس آرام: در می ۱۸۷۷ در شمال شیلی، یک زلزله بزرگ با بزرگای تخمینی بین ۸.۳ تا ۸.۵ سونامی‌ای ایجاد کرد که تا نیوزیلند نیز مشاهده شد. در ۱۵ نوامبر ۱۸۷۷ در نبراسکا، شرق آمریکای شمالی، یک زلزله شدید از اُنتاریو تا نیوانگلند را لرزاند. در ۱۸۷۸ زلزله مخرب ونزوئلا موجب تلفات و ویرانی قابل توجهی شد. البته زلزله‌ها به دلیل آزادسازی ناگهانی تنش ایجادشده با حرکت آهسته ورقه‌های زمین‌ساختی رخ می‌دهند و ال‌نینو، گرم‌شدن دوره‌ای آب‌های سطحی اقیانوس است که با تغییرات در بادهای تجاری و فشار اتمسفر ایجاد می‌شود. تغییرات فشار در کف اقیانوس ناشی از ال‌نینو -در حد چند کیلوپاسکال- برای ایجاد زلزله‌های بزرگ که به نیروهای زمین‌ساختی عظیمی نیاز دارند -و با تغییرات تنش چنده بار یا چندهزار کیلوپاسکال- بسیار کوچک هستند. بنابراین هنوز نمی‌توان رابطه مستقیم بین یک الگوی اقلیمی مانند «ال‌نینو» در بازه‌ای کوتاه و وقوع زمین‌لرزه‌ای بزرگ یا بالعکس برقرار کرد، ولی اگر گسل‌ها آماده گسیختگی باشند، همین شوک‌های اقلیمی هم برای تحریک رخداد زمین‌لرزه‌ها کافی هستند.

یادداشت

مسئله ایران، بحران تصمیم است

محمدمهدی اشرفیان رهقی

انباشت هم‌زمان ناترازی‌ها، کسری بودجه، کاهش سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، بحران اعتماد، گسترش عمق نفوذ، فساد فراگیر و سیستماتیک، جنگ، تحریم و انبوهی از گزاره‌های پرتکرار، میراثی ناخواسته و عادتی روزمره شده است که هرازگاهی ذائقه جامعه را تلخ و افکار عمومی را ملتهب می‌کند. تکرار و استمرار این گزاره‌ها به ما می‌گوید مسئله امروز ایران دیگر صرفا وجود مشکل نیست، بلکه مسئله، کیفیت تصمیم‌گیری و ظرفیت حکمرانی برای مواجهه با مسائل پیچیده است. ناترازی، کسری بودجه، کاهش سرمایه‌گذاری، تورم، بحران اعتماد، فساد، تحریم و جنگ هرکدام به‌تنهایی می‌توانند یک مسئله بزرگ برای هر کشوری باشند، اما مسئله ایران فقط جمع این بحران‌ها نیست. آنچه وضعیت امروز را پیچیده‌تر کرده، هم‌زمانی و درهم‌تنیدگی آنهاست؛ به‌گونه‌ای که تصمیم درباره یکی، ناگزیر بر دیگری اثر می‌گذارد.

این یعنی مسئله ایران کمبود منابع نیست؛ کمبود تصمیم‌های درست است. مسئله این است که با منابع محدود، مسائل پیچیده و عدم قطعیت فزاینده، چگونه تصمیم می‌گیریم. مسئله، قبول و درک این موضوع است که در عصر ناترازی‌ها، دیگر با مدیریت روزمره نمی‌توان کشور را اداره کرد. وقتی مسئله‌ها پیچیده می‌شوند، حل آنها نیز پیچیده می‌شود و اگر نتوان این به‌هم‌گسازی را انجام داد، لاجرم در ورطه ناترازی تصمیم‌گیری گرفتار می‌شویم. اگر میان پیچیدگی مسئله و ظرفیت تصمیم‌گیری تناسبی وجود نداشته باشد، تصمیم‌گیری به یک ناترازی تبدیل می‌شود. مشکل، درهم‌تنیدگی مسائل است. ناترازی انرژی بر تولید و اقتصاد اثر می‌گذارد؛ اقتصاد بر بودجه و بودجه بر تورم؛ تورم معیشت را تحت فشار قرار می‌دهد و فشار معیشتی اعتماد و مشارکت را تضعیف می‌کند. بنابراین دیگر نمی‌توان هر مسئله را با یک تصمیم بخشی، کوتاه‌مدت و دستگاه‌محور حل کرد.

ما در ایران تقریبا برای هر بحران، یک مسئول، یک ستاد، یک کارگروه و مجموعه‌ای از تصمیم‌های مقطعی داریم؛ اما بسیاری از مسائل نه‌تنها حل نمی‌شوند، بلکه به مسئله‌ای بزرگ‌تر تبدیل می‌شوند. چرا؟ زیرا مسئله فقط این نیست که چه تصمیمی گرفته‌ایم، بلکه مسئله اصلی، کیفیت تصمیم است. کیفیت تصمیم یعنی اینکه تصمیم بر چه تشخیصی بنا شده است، چه پیامدهای مستقیم و غیرمستقیمی دارد، چه کسانی هزینه آن را می‌پردازند و اگر شرایط تغییر کند، چه گزینه‌ای داریم. در شرایط پیچیده، یک تصمیم می‌تواند هم‌زمان چند پیامد داشته باشد و اثر آن با تأخیر ظاهر شود. از همین رو یکی از آفت‌های حکمرانی در ایران، تصمیم‌گرایی بدون مسئله‌شناسی است؛ یعنی قبل از اینکه مسئله به‌درستی تشخیص داده شود، راه‌حل انتخاب می‌شود. به‌جای اینکه بپرسیم چرا ناترازی ایجاد شده، سریع می‌پرسیم چه کاری برای جبران آن انجام دهیم؟ این یعنی تصمیم بدون کیفیت و یعنی تصمیمی که هزینه آن را مردم دیر یا زود خواهند پرداخت. کیفیت تصمیم یعنی وقتی هزینه تصمیم را مردم می‌پردازند، مردم نمی‌توانند در فرایند تصمیم‌گیری نامحرم تلقی شوند و هرچه هزینه اجتماعی یک تصمیم بیشتر باشد، ضرورت توضیح منطق تصمیم، سنجش پیامدهای آن و مشارکت ذی‌نفعان نیز بیشتر می‌شود. لذا تصمیم خوب، تصمیمی نیست که فقط در لحظه درست به نظر برسد، بلکه تصمیم خوب باید در برابر پیامدهایش نیز قابل دفاع باشد.

تا امروز بخشی از پرسش این بود که چه چیزی در حکمرانی ایران درست کار نمی‌کند، اما از اینجا به بعد بهتر است بپرسیم چرا تصمیم‌های ما در مواجهه با مسائل پیچیده به نتیجه نمی‌رسند.

همان‌طور که اشاره شد، موضوع اصلی کیفیت تصمیم‌گیری در حکمرانی ایران در شرایط پیچیده است. تحلیل دقیق مسئله می‌تواند به تقویت تصمیم‌های راهبردی منجر شود و با تسری راهبردهای مؤثر، پیامدهای تصمیم قابل تشخیص و ظرفیت‌سازی برای اجرای تصمیم‌های مؤثر و قابلیت‌آفرین فراهم می‌شود.

نتیجه گفتمان شکل‌گرفته در این است که ناترازی‌های ایران فقط حاصل کمبود منابع یا خطای سیاستی نیستند، بلکه بخشی از آنها محصول ضعف در تشخیص مسئله، طراحی تصمیم، سنجش پیامدها و ظرفیت اجرای تصمیم‌اند. بنابراین در شرایط پیچیده، مسئله اصلی حکمرانی، کیفیت تصمیم است. بهبود کیفیت تصمیم یعنی باید از راه‌حل‌گرایی به مسئله‌شناسی حرکت کنیم و قبل از پرسیدنِ چه کنیم، باید بپرسیم مسئله دقیقا چیست و چرا ایجاد شده است. بهبود کیفیت تصمیم یعنی از تصمیم بخشی نیز به تصمیم سیستمی معطوف شویم و هر تصمیم را با آثار مستقیم، غیرمستقیم و متقابل آن بر سایر حوزه‌ها در نظر بگیریم. بهبود کیفیت تصمیم همچنین یعنی شکل‌گیری فرهنگی که ما را از تصمیم قطعی به تصمیم تطبیق‌پذیر سوق دهد. در نهایت نیز ما را وادار کند تا از پاسخ‌گویی پس از شکست به مسئولیت‌پذیری در منطق تصمیم، گزینه‌های بررسی‌شده، هزینه‌ها، منافع و پیامدهای مورد انتظار، هدایت کند. ایران امروز بیش از آنکه به تصمیم‌های بیشتر نیاز داشته باشد، به تصمیم‌های بهتر نیاز دارد؛ تصمیم‌هایی که مسئله را درست تشخیص دهند، پیامدهای خود را ببینند، قابلیت اجرا داشته باشند و در برابر تغییر شرایط، امکان اصلاح داشته باشند. اگر قرار است از چرخه ناترازی‌ها خارج شویم، باید درباره ظرفیت تصمیم‌گیری خود تجدیدنظر کنیم.

۱ موش

وقتی سلول‌های مغز انسان در دنیای موش رشد می‌کنند و یاد می‌گیرند، چه اتفاقی برای پردازش‌های مغزی انسان می‌افتد؟ این پرسشی است که به‌تازگی و پس از انجام یک پژوهش در مجله نیچر پرسیده شده است. دانشمندان بافت‌های قشری توسعه‌یافته از سلول‌های بنیادی انسان را به موش‌هایی با مغز ناقص پیوند زدند و اکنون یک مغز هیبریدی در آزمایشگاه وجود دارد. پژوهشگران تأکید می‌کنند آزمایش آنها با دستورالعمل‌ها و تدابیر حفاظتی اخلاقی کنونی مطابقت داشته است، اما در عین حال هشدار می‌دهند شبیه‌ترکردن هرچه بیشتر مغز موش‌ها به مغز انسان، نیازمند تعامل زودهنگام و پیش‌دستانه برای تدوین اصول راهنمای اخلاقی خواهد بود.

۹۰ درصد

یک شرکت چینی فعال در حوزه هوش مصنوعی تجسم‌یافته می‌گوید ربات‌های انسان‌نما ممکن است تا اواسط ۲۰۲۷ به نقطه‌ای برسند که بتوانند دستورهای طبیعی انسان را بفهمند و برای اجرای آنها مجموعه‌ای از اقدامات فیزیکی را انجام دهند. این شرکت اکنون ربات‌هایی دارد که نرخ موفقیت آنها در برخی وظایف ساده و ساختاریافته به ۹۰ درصد رسیده است. اما ورود ربات‌ها به خانه همچنان فاصله زیادی دارد؛ چراکه محیط خانگی بسیار متنوع‌تر و غیرقابل پیش‌بینی‌تر از کارخانه است و به داده‌های بسیار بیشتری برای آموزش ربات‌ها نیاز دارد. این شرکت برای جمع‌آوری داده، حدود هزار نیروی قراردادی را به تجهیزات ثبت حرکت مجهز کرده است.

۷ سال

محیط‌بانان مجموعه حفاظتی توران موفق شدند «تلما» را به همراه دو توله امسالی مشاهده و تصاویر این خانواده یوز را ثبت کنند. «تلما» آخرین بار در بهار امسال در منطقه «اوزوم» در استان خراسان شمالی مشاهده و ثبت شد. تازه‌ترین مشاهده یوزپلنگ هفت‌ساله «تلما» به همراه دو توله امسالی در «ذخیره‌گاه زیست‌کره توران شاهرود در شرق استان سمنان»، نشانه‌ای امیدبخش از تداوم زادآوری این گونه «در خطر شدید انقراض» است. بازگشت او با توله‌ها به «توران»، زیستگاه اصلی‌اش، با توجه به گستردگی قلمرو، اهمیت حفاظت از زیستگاه‌های گسترده و کریدورهای حرکتی یوزها را دوچندان کرده است.

یادداشت

سؤال‌هایی که مخاطبان باید بپرسند

احمد افروز: از صفحه موبایل تا سبک زندگی؛ چگونه چهره‌های پرمخاطب، بدون آنکه رسما رهبر باشند، بر شیوه فکرکردن، انتخاب‌کردن و حتی زیستن جامعه اثر می‌گذارند؟ زمانی برای شکل‌گیری افکار عمومی، رسانه‌های رسمی، دانشگاه‌ها، نخبگان، احزاب، نویسندگان و صاحبان تریبون به عنوان رهبران فکری، نقش اصلی را ایفا می‌کردند. امروز اما کافی است تلفن همراه را روشن کنیم تا با جهان دیگری مواجه شویم؛ جهانی که در آن یک صفحه شخصی می‌تواند از یک روزنامه پرمخاطب اثرگذارتر باشد و یک چهره مشهور در شبکه اجتماعی می‌تواند درباره موضوعی تخصصی، میلیون‌ها مخاطب داشته باشد. اینجاست که مفهوم تفکر دیجیتال اهمیت پیدا می‌کند. میلیون‌ها دنبال‌کننده لزوما به معنای میلیون‌ها دلیل برای درست‌بودن یک ادعا نیست. یکی از مهم‌ترین چالش‌های عصر اینفلوئنسرها، تبدیل‌شدن تجربه شخصی به نسخه عمومی است. فردی ممکن است درباره زندگی شخصی خود تجربه‌ای موفق داشته باشد و همین تجربه را به عنوان راهکاری عمومی برای همه مخاطبان ارائه کند. دیگری ممکن است درباره سلامت، اقتصاد، آموزش یا مسائل اجتماعی اظهارنظر کند، بدون آنکه دانش تخصصی لازم را داشته باشد. مشکل از جایی آغاز می‌شود که مخاطب میان تجربه، نظر، تبلیغ و دانش مستند تفاوتی قائل نشود. در این وضعیت، اینفلوئنسر نه‌فقط تولیدکننده محتوا، بلکه به شکل ناخواسته به تولیدکننده باور تبدیل می‌شود. البته نمی‌توان همه اینفلوئنسرها را با یک معیار سنجید. بسیاری از آنها در آموزش، اطلاع‌رسانی، فرهنگ‌سازی و حتی ایجاد فرصت‌های اقتصادی نقش مثبتی دارند. برخی نیز توانسته‌اند موضوعات پیچیده را به زبان ساده به مخاطبان گسترده منتقل کنند. در این میان، نباید تمام مسئولیت را متوجه اینفلوئنسرها کرد. مخاطب نیز بخشی از این معادله است. اگر کاربران هر محتوای پرطرفدار را حقیقت تلقی کنند، حتی دقیق‌ترین سازوکارهای رسانه‌ای هم نمی‌توانند مانع گسترش اطلاعات نادرست شوند. تفکر دیجیتال دقیقا در همین نقطه معنا پیدا می‌کند: توانایی استفاده از فناوری همراه با توانایی تشخیص، تحلیل و پرسشگری. مخاطب آگاه باید بتواند بپرسد: این ادعا از کجا آمده است؟ منبع آن چیست؟ آیا شواهد مستقلی برای تأیید آن وجود دارد؟ گوینده در این زمینه متخصص است یا صرفا درباره آن اظهارنظر می‌کند؟ آیا محتوای منتشرشده تبلیغاتی است؟ و مهم‌تر از همه، آیا من این مطلب را به دلیل درستی آن پذیرفته‌ام یا صرفا چون بارها در صفحه‌های مختلف دیده‌ام؟ جامعه نمی‌تواند و نباید به گذشته بازگردد؛ دوره‌ای که تولید و توزیع اطلاعات در اختیار تعداد محدودی از رسانه‌ها بود، گذشته است. مسئله امروز، حذف صداهای جدید نیست؛ مسئله، ایجاد توانایی برای شنیدن، مقایسه و ارزیابی این صداهاست. آینده تفکر دیجیتال جامعه را نه تعداد اینفلوئنسرها تعیین می‌کند و نه تعداد دنبال‌کنندگان آنها؛ کیفیت مخاطبانی تعیین می‌کند که در برابر این جریان اطلاعات قرار دارند. اگر قرار است اینفلوئنسرها رهبران تفکر دیجیتال باشند، جامعه باید یک شرط مهم برای این رهبری داشته باشد: مخاطب نباید پیرو صرف باشد؛ باید پرسشگر، تحلیلگر و انتخاب‌گر بماند؛ چراکه در عصر دیجیتال، خطر اصلی فقط این نیست که چه کسی تریبون دارد؛ خطر بزرگ‌تر آن است که چه کسی می‌تواند بدون پاسخ‌گویی، ذهن میلیون‌ها نفر را شکل دهد.

خارجی‌خوانی

دغدغه قیمت بنزین

شبکه سی‌ان‌ان گزارش داد در آمریکا میزان جست‌وجوی «قیمت بنزین» در گوگل طی یک ماه اخیر ۳۵۷ درصد افزایش داشته است. ماجرای افزایش قیمت بنزین برای کشورهای مختلف تبدیل به دغدغه شده است . با توجه به آخرین قیمت‌های متوسط، پرکردن یک باک ۵۰لیتری بنزین حدود ۱۰۳ یورو و پرکردن همین حجم با گازوئیل حدود ۱۰۸ یورو هزینه دارد. براساس آمار بانک مرکزی اروپا، تورم انرژی در منطقه یورو در ماه آگوست به ۱۴.۳ درصد رسید، درحالی‌که این رقم در جولای ۱۰.۳ درصد بود. در ۱۴ سپتامبر، هر لیتر بنزین در اتحادیه اروپا به طور میانگین وزنی ۲.۰۶۳ یورو قیمت داشت.

زنان

ثبت‌نام بیشتر برای آموزش بیشتر

زنان در ۱۳۰ کشور جهان نرخ ثبت‌نام در آموزش عالی بالاتری نسبت به مردان دارند و این اختلاف در برخی اقتصادهای بزرگ ازجمله سوئد، برزیل، آمریکا و استرالیا درخور توجه است. توازن در آموزش عالی در ۲۵ سال گذشته به‌طور فزاینده‌ای به سمت زنان تغییر کرده است. زنان و مردان در حدود سال ۲۰۰۰ از نظر نرخ ثبت‌نام در آموزش عالی به سطحی نزدیک به برابری رسیدند، اما پس از آن، نرخ ثبت‌نام زنان از مردان پیشی گرفت. داده‌های این پژوهش براساس اطلاعات بانک جهانی و مؤسسه آمار یونسکو تهیه شده است. ارقام مربوط به جدیدترین سال موجود برای هر کشور است که از سال ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۵ را شامل می‌شود. ثبت‌نام زنان در آموزش عالی در بیشتر نقاط جهان بالاتر است. در سراسر جهان، نرخ ثبت‌نام زنان در آموزش عالی ۱۲ درصد بیشتر از مردان است.

گامبیا با ۸۳ درصد و بیشترین اختلاف نرخ ثبت‌نام در آموزش عالی به نفع زنان در صدر فهرست قرار دارد. پس از آن، سنت‌مارتن با ۷۸ درصد و سنت‌وینسنت و گرنادین‌ها با ۶۸ درصد قرار دارند. نرخ ثبت‌نام زنان در قطر و مالدیو ۶۴ درصد، توواله ۶۰ درصد، گویان، آروبا و ساموآ ۵۷ درصد و کیریباتی ۵۶ درصد بیشتر از مردان است.

در میان اقتصادهای بزرگ و پیشرفته، آمریکا یکی از بیشترین اختلاف‌ها را به نفع زنان دارد. نرخ ثبت‌نام زنان در آموزش عالی در این کشور ۳۲ درصد بیشتر از مردان است. این رقم در کانادا ۲۷ درصد، فرانسه ۲۵ درصد و ایرلند ۱۹ درصد است. اما شرق آسیا شاهد تضاد در این فهرست است. نرخ ثبت‌نام زنان در آموزش عالی در چین ۱۴ درصد و هنگ‌کنگ و سنگاپور ۹ درصد بیشتر از مردان است. با این حال، این الگو در ژاپن معکوس بوده و نرخ ثبت‌نام مردان سه درصد بیشتر است. این اختلاف حتی در کره جنوبی بیشتر و نرخ ثبت‌نام مردان ۱۱ درصد بالاتر از زنان است. البته یکی از عواملی که می‌تواند بر آمار کره جنوبی تأثیر بگذارد، خدمت نظامی اجباری برای بیشتر مردان سالم است که می‌تواند تحصیلات دانشگاهی را متوقف کند و مدت‌زمانی را که مردان در دانشگاه ثبت‌نام دارند، افزایش دهد. با این حال، نکته‌ای دلسردکننده وجود دارد: برتری زنان در آموزش عالی هنوز به درآمد بیشتر منجر نشده و تقریبا حدود ۱۷ تا ۱۸ درصد کمتر از مردان درآمد دارند.

روان‌خوانی

اضطراب جدایی؛ امری طبیعی

در آستانه بازگشایی مدارس، چه برای کودکانی که تجربه حضور در مدرسه را دارند و چه آنانی که برای بار اول قرار است پا به مدرسه بگذارند، یکی از نگرانی‌ها، همین دوری طولانی از خانه و خانواده است. کودکان و دانش‌آموزان برای حضور در مدارس آماده می‌شوند اما این آمادگی نیاز به زمان دارد. ایسنا در گفت‌وگویی که با یک روان‌شناس انجام داده، به این موضوع پرداخته است. از نظر این متخصص: «اضطراب جدایی در روزهای نخست ورود به مدرسه، واکنشی طبیعی، گذرا و نشانه‌ای از دلبستگی عاطفی سالم میان کودک و والدین است. اگر این اضطراب بیش از چهار هفته ادامه پیدا کند و روند کاهشی نداشته باشد، با نشانه‌های شدید جسمانی مانند دل‌پیچه‌های مداوم، تهوع یا دردهای بی‌دلیل صبحگاهی همراه شود یا به اندازه‌ای شدت پیدا کند که کودک نتواند در کلاس، بازی یا ارتباط با همسالان مشارکت داشته باشد و حتی در فعالیت‌های شاد نیز آرام نشود، این وضعیت از حالت طبیعی خارج شده و می‌تواند هشداری برای اختلال اضطراب جدایی باشد که نیازمند بررسی و مداخله تخصصی روان‌شناختی است». یکی از بزرگ‌ترین اشتباهات ناخواسته والدین، علاوه بر خداحافظی‌های طولانی و احساسی، ترک مخفیانه مدرسه است؛ به این معنا که والدین زمانی که حواس کودک پرت شده، بدون اطلاع او مدرسه را ترک می‌کنند. چنین رفتاری می‌تواند اعتماد کودک را خدشه‌دار و ترسی مداوم در او ایجاد کند که مبادا والدین هر لحظه دوباره ناپدید شوند و او را تنها بگذارند. والدین باید خداحافظی کوتاه، گرم و قاطع داشته باشند. به کودک اطمینان دهند که والدین او را ترک نکرده‌اند و در زمان مشخصی بازخواهند گشت.